

HEMŞİRELERİN KENDİ BEBEKLERİNİ ANNE SÜTÜ İLE BESLEME DURUMLARI

Uzm.Dyt. Tülay BAĞCI* / Prof.Dr. Ayten EGEMEN**

Ülkemizde önemli boyutlardaki beslenme sorununun çözümünde bireylerin beslenme konusundaki bilgi-tutum ve davranışlarının doğru olması önemlidir. Toplum bireylerinin bu eğitimlerinde ise sağlık personelinin eğitici ve örnek olmak açısından ayrıcalıklı bir sorumluluğu vardır. Bu araştırma 100 hemşire üzerinde yapılmıştır. Yaş ortalamaları 27,3 olan deneklerin % 33,3'ü 1 aydan az, % 33,3'ü 4-6 ay, % 16,7'si 6 aydan daha uzun süre bebeklerini emzirmişlerdir.

GİRİŞ

Bir bebeğin sağlıklı bir şekilde büyüyüp gelişebilmesi ancak başarılı bir beslenme ile mümkün olur. Başarılı beslenme ise bebeklikten itibaren gelişecek olumlu beslenme alışkanlıklarıyla gerçekleşebilir. Bebeğin olumlu beslenme alışkanlıkları kazanabilmesi ve sağlıklı bir çocuk olması daha ilk günlerde annesi ile yapacağı doğru, rahat ve duygusal yönden doyurucu bir ilişki ile yakından ilgilidir (1-4).

Bebek yaşamının ilk 6 ayında anne sütü ile beslenmelidir. Gözlemler ve araştırmalar sağlıklı ve yeterince beslenen annelerin doğumu izleyen 4-6 ay içinde bebeklere tek başına yetecek miktarda süt üretebildiklerini kanıtlar durumdadır (1-9).

* Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Araştırma Görevlisi

** Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Hizmet içi eğitiminin verildiği ve uygulamanın yapıldığı yerlerde çalışan personel değişik konularda incelendiğinde, o konuda bilgilerinin tutum ve davranışlarının sürekli eğitim verilmeyen bölgelerde çalışanlara oranla daha iyi olduğu bulunmuştur (10). Ancak sağlık personelinin bebek beslenmesi konusundaki davranışları ve anne sütü verme süresi konusunda yeterince çalışma yapılmamıştır.

Bu çalışmanın amacı, Hacettepe Tıp Fakültesi ve Ankara Numune Hastanesinde çalışan hemşirelerin bebek beslenmesi konusundaki bazı bilgilerini ve anne sütü verme sürelerini saptamaktır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE ARAÇLARI :

Çalışmaya, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Hastanesi ve Ankara Numune Hastanesinde çalışan hemşirelerden evli ve 0-5 yaş grubunda çocuğu olan hemşirelerin tümü alınmış ve bebek beslenmesi konusunda bazı bilgi, tutum ve davranışlarını saptamayı amaçlayan anket formu karşılıklı görüşme tekniğine göre uygulanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu çalışma kapsamına alınan hemşirelerin % 23'ü 20-24, % 53'ü 25-29, % 24'ü de 30 ve üzeri yaş grubundadır. Hemşirelerin % 27'si 5 yıldan az süredir, % 73'ünde 6 yıldan daha uzun süredir bu görevlerini yapmaktadırlar. Hemşirelerin bebeklerini emzirme sürelerini yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir. 20-25 yaş grubundaki hemşirelerin % 47.8'i, 25-29 yaş grubundaki hemşirelerin % 7.5'i, 30-34 yaş grubundaki hemşirelerin % 16.6'sı bebeklerini hiç emzirmemişlerdir. Oysa Çubuk Sağlık Eğitim ve Araştırma Bölgesinde 413 anne üzerinde yapılan bir araştırmada, anne sütü almayan bebeğe rastlanmamış olup, tüm bebeklerin ortalama anne sütü ile beslenme süresi 10.3 ± 5.8 ay olarak bulunmuştur. Annenin yaşı ile bebeğin ortalama anne sütü alma süresi açısından anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (11). Türkiye'de 1978 Doğurganlık Araştırması verilerinden yararlanılarak yapılan bir çalışmada ise ortalama anne sütü alma süresi 11.91 ay, hiç emzirmemiş anne yüzdesi ise 6.7'dir (12). Çocuk beslenmesi konusunda mesleki ve hizmet içi eğitimi almış olan grubun anne sütü ile çocuklarını beslemelerindeki bu olumsuz sonuç; çalışma, yaşam koşullarının sonucu olup, yasal düzenlemelerin olmayışındandır.

Tablo 1 : Hemşirelerin Bebeklerini Emzirme Sürelerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları (Yıl)	Emzirme Süresi (Ay)				Emzir- memiş	Toplam	
	≤1	1-3	4-6	7≥			
20-24	Sayı	4	11	1	7	-	23
	%	17.4	47.8	4.4	30.4	-	100.0
25-29	Sayı	3	19	12	15	4	53
	%	5.7	35.8	22.7	28.3	7.5	100.0
30-34	Sayı	-	7	1	7	3	18
	%	-	38.9	5.6	38.9	16.6	100.0
35 ≥	Sayı	2	1	2	1	-	6
	%	33.3	16.7	33.3	16.7	-	100.0

Toplam Khi-Kare: 0.0924326 p >0.05

Hemşirelerin bebeklerini emzirme sürelerinin mezun oldukları okullara göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir. Hemşirelerden Hemşirelik Koleji mezunu olanların % 40.7'si Hemşirelik Yüksekokulu mezunu olanların ise % 25'i bebeklerini 1-3 ay emzirmişlerdir. Sağlık Meslek Lisesi mezunu hemşirelerin % 28.6'sı bebeklerini hiç emzirmemişken bu oran Hemşirelik Koleji mezunlarında % 4.9, Hemşirelik Yüksekokulu Mezunlarında % 8.3 olarak bulunmuştur. Yapılan istatistiki analiz sonucunda Hemşirelik Yüksekokulu mezunu olan hemşirelerle diğer okul mezunları arasında bebeklerini emzirme süreleri yönünden fark olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$). Ancak, bu sonuç okulda alınan eğitimden çok çalışma koşullarındaki farklılıktan da olabilir.

Tablo 2 : Hemşirelerin Bebeklerini Emzirme Sürelerinin Mezun Oldukları Okullara Göre Dağılımı

Mezun Olunan Okul	Emzirme Süresi (Ay)				Emzir- memiş	Toplam	
	≤1	1-3	4-6>	7≥			
Sağ.Mes.L.	Sayı	1	2	-	2	2	7
	%	14.2	28.6	-	28.6	28.6	100.0
Hem.Kol.	Sayı	8	33	13	23	4	81
	%	9.9	40.7	16.1	28.4	4.9	100.0
Hem.Y.O.	Sayı	-	3	3	5	1	12
	%	-	25.0	25.0	41.7	8.3	100.0

Toplam Khi-Kare : 2.78692 p <0.50

Tablo 3 : Hemşirelerin Bebeklerini Emzirme Sürelerinin Çalıştıkları Servislere Göre Dağılımı

Çalışılan Servis	Emzirme Süresi (Ay)				Emzir. memiş	Toplam
	≤1	1-3	4-6	7≥		
Dahiliye-Cerrahi Sayı	2	11	5	7	-	25
%	8.0	44.0	20.0	28.0	-	100.0
Pediyatri Sayı	7	27	11	23	7	75
%	9.3	36.0	14.7	30.7	9.3	100.0
Toplam Khi-Kare : 0.02925		p>0.05				

Hemşirelerin emzirme sürelerinin çalıştıkları servislere göre dağılımı Tablo 3'de verilmiştir. Pediyatri servisinde çalışanların % 44'ü diğer servislere çalışanların % 36'sı 1-3 ay bebeklerini emzirmişlerdir. Pediyatri servisinde çalıştıran bebeklerini emzirmeyen anne olmasına karşın diğer servislere çalışanların % 9.3'ü bebeklerini hiç emzirmemişlerdir. İstatistiksel analizler sonucunda gruplar arasında fark bulunamamıştır.

Hemşirelerin % 93'ü bebeklerini emzirmişlerdir. Bebeklerini emzirmeyenlerden % 3'ünün emzirmeme nedeni sağlık sorunları olduğu, % 4'ünün de çalışmak zorunda oldukları saptanmıştır. Ankara'da yapılan bir araştırmada bebeklerin emzirme sürelerinde, şehirsal bölgede 1400 aileden % 6'sı, kırsal bölgede 180 aileden % 31.1'i çocuklarını 2 yaşında oluncaya kadar kendi kanılarınca en önemli neden olan hamilelikten korunmak için emzirmişlerdir. Hiç emzirmeme oranı diğer araştırma bulgularıyla uygunluk göstermektedir (5).

Bebeklerine anne sütü vermeyen annelerin bebeklerini besleme şekilleri incelendiğinde % 2'sinin hazır mama % 5'inde ek gıda ve hazır mama ile besledikleri saptanmıştır. Çubuk'ta yapılan bir araştırmada ise araştırmaya katılan 413 çocuğun % 8.3'ünün sadece anne sütü almaya devam ettiği, % 57.6'sının 3 ay ve daha az, % 24.9'unun 4-6 ay, % 9.2'sinin 7 ay ve daha uzun zaman anne sütü ile besledikleri saptanmıştır. Aynı araştırmada ortalama emzirme süresi 10.3 ± 5.8 ay olarak bulunmuştur (8).

Hemşirelerin bebeklerine ek gıdaya başlama ayları ve çeşidi incelendiğinde; bebeklerin % 83'ü inek sütüne, % 61'i yoğurda, % 62'si yumurtaya, % 57'si peynire 4-6 ayda başlamışlardır. Hemşirelerin % 9'u yumurtayı, % 5'i peyniri, % 68'i nişastayı, % 23'ü yemek sularını ve % 14'ü meyve püresi ni ilk 1 yaşta hiç vermemişlerdir.

Etimesgut'ta yapılan bir araştırmaya göre bebeklerin % 53'üne 6. aydan önce, % 97'sine 12. ayında, % 100'üne de 18. ayda yoğurt verilmiştir. Aynı araştırmada süt-yoğurt bebeklere en erken ve en sık verilen ek gıda olarak tesbit edilmiştir. Bu çalışmada, süt-yoğurta başlama zamanı diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (1,7).

SONUÇ

Araştırmaya alınan 100 hemşireye beslenme ve bu konudaki tutum ve davranışlarını saptamayı amaçlayan anket formu karşılıklı görüşme tekniğine göre uygulanmıştır. Yaşları ortalama 27.3 ± 0.44 olan hemşirelerin % 33.3'ünün bir aydan az, % 33.3'ünün 4-6 ay, % 16.7'sinin altı aydan daha uzun süre bebeklerine anne sütü vermiş oldukları saptanmıştır. İlk üç ayda annelerin % 7'sinin inek sütüne, % 11'inin yoğurda % 12'sinin et ve sakatat, % 15'inin yumurtaya, % 30'unun peynire, % 40'ının ekmeğe başladıkları saptanmıştır. Yine bu annelerin % 46'sı ilk üç ayda bebeklerine hazır mama vermişlerdir.

Sonuç olarak bu çalışmada bebeğini emzirmeme oranı % 7 olup, emzirmeyenlerin ise fizyolojik nedenleri olduğu saptanmıştır.

SUMMARY

THE STATUS OF BREAST-FEEDING AMONG THE NURSES

Bağcı,T.,Egemen,A.

Knowledge, attitude and practise of individuals about nutrition is very important in solving the nutrition problems of one country. So, in the education and training of the society, health personels having a special responsibility both train the individuals and be an example to them with their knowledge, attitudes and practise. This study had been carried out on nurses who worked in Hacettepe and Numune Hospitals. 33.3 % of these nurses fed their babies with breast milk less than a month, 33.3 % of them for 4-6 months and 16.7 % of them for more than 6 months.

KAYNAKLAR

- 1- Vaughan, V.C., McKay, R.C. : Nelson Pediatrics Hand-Book
- 2- Fomon, S.J. : Infant Nutrition, 2nd. Edition Philadelphia and Toronto, Saunders, 1974.
- 3- Contemporary Patterns of Breast-Feeding Report on the WHO Collaborative Study an Breast-Feeding. WHO. Genova, 1981.

- 4- Köksal, G. : Ankara Çevresine Anne Sütü ile Beslenme Durumunun Saptanması, Hacettepe Üniversitesi Beslenme ve Gıda Bilimleri Doktora Tezi, Ankara, 1980.
- 5- Attila, S. : Çalışan Annelerin 0-36 Ay Yaş Grubu çocuklarının Beslenmesi Konusunda Bir Araştırma. Beslenme ve Gıda Bilimleri Programı Bilim Uzmanlığı Tezi. Ankara, 1980.
- 6- Sökücü, S., Kutluay, T.: Bebek Beslenmesi El Kitabı.İ.U. Çocuk Sağlığı Enstitüsü, Gari-poğlu Matbaası, 1986.
- 7- Özsoylu, Ş. : Anne Sütünün Üstünlükleri. Katkı, 8:1:3-8, 51-55.1987.
- 8- Uluhan, A. : Kırsal Alanda Anne Sütü ile Beslenme, Halk Sağlığı Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi. Ankara, 1985.
- 9- Elmacioğlu, F., Egemen, A. : Anne Sütü Miktarı ve Bunu Etkileyen Faktörler, Beslenme ve Diyet Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2,1989.
- 10- Aybaş, G., Egemen, A. : Eğitimde Başarıyı Etkileyen Faktörler. (Bir Aile Planlaması Örneğinde) 2. Halk Sağlığı Kongresi, İstanbul, 1989.
- 11- Egemen, A., Uluhan, A., Oral, S.N. : Kırsal Alanda Anne Sütü ile Beslenme Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kongresi-Çocuk Sağlığı Kurultayı. Ankara 1983.
- 12- Tunçbilek, E., Ünver, S., Ulusoy, M. : Türkiye'de Emzirme : Demografik, Sosyo-Ekonomik Yönleri ve Çocuk Ölümleri ile İlişkisi. Nüfus Bilim Dergisi/ The Turkish Journal of Population Studies.4:7-41; 1982.